

The Abraham Arbesfeld Kollel Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Men

WWW.KOLLELYOMRISHON.ORG

Lessons from Purim: Ta'anit Esther and Mishloach Manot

This week's shiurim are dedicated by the Wertentheil family l'ilui nishmat Dr. Alvin Wertentheil (Avraham ben Yisroel Yitzchak, z"l) whose yahrzeit is on Chet Adar. He truly enjoyed attending Kollel Yom Rishon and sharing what he learned with his family.

Rabbi David Hirsch
ל' אדר א' תשע"ד • March 2, 2014

דין תענית אסתר

1) שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרפו

סעיף ב

(ב) ב מתענים ב"ג באדר ; ואם חל פורים באחד בשבת, מקדימין (ג) ג להתענות ביום חמישי. הגה : ותענית זה אינו חובה, לכן יש להקל בו לעת הצורך, כגון : מעוברות או מניקות או לחולה שאין בו סכנה, ואפי' רק כואבי עינים, שאם (ד) מצטערים הרבה לא יתענו (ה) ויפרעו אח"כ, אבל שאר בריאים (ו) ד לא יפרשו מן הצבור (חדושי אגודה בשם מחזור ויטרי). ואם חל פורים ביום א', שמתענין ביום ה' שלפניו, וחל בו ברית מילה, (ז) מותר [ה] לאכול על המילה, <ב> ולמחר ביום ו' יתענו האוכלים (הגהות מנהגים).

מרדכי בפרק קמא דמגילה בהתחלה המסכת סימן תשע"ו

ומה שאנו מקדימין התענית ליום ה' כשחל פורים אחד בשבת מפרש שם מפני שאין יכול לקובעו בע"ש מפני שהן טרודין לטרוח בכבוד שבת והכי איתא בתשובת הגאון ואע"פ (*דט') [דאמרינן לקמן ט'] באב מאחרין ולא מקדימין משום דפורענותא הוא :

הגהות מהר"י ומחצית השקל באות א

אבל צום אסתר לא פורענותא הוא

2) שולחן ערוך אורח חיים סימן תקנ

סעיף ד

בשבת קודם לצום מכריז שליח צבור הצום, חוץ מט' באב וצום כפור וצום פורים וסימנך : אכ"ף עליו פיהו (ומנהג האשכנזים שלא להכריז שום אחד מהם).

3) ר"ן בפרק שני בתענית בשם הראב"ד בדף ד בדפי הרי"ף

אילמא דיממא וכי צריכא למימר אכתי לאו ביממא דתעניתא עייל אלא פשיטא דליללא ובראשונות שהוא אוכל בלילה וקמ"ל אע"פ שאומר מעין המאורע בתפלה אין בהם קדושה על הכוס ולא הזכרה בברכת המזון

4) רא"ש מסכת מגילה פרק א סימן א

ולא נהירא לרבינו תם דהוה ליה למימר זמן מלחמה הוא ועוד קשיא ליה האי דקאמר ולא צריך קרא לרביי דאין דרך הש"ס (לסתור) דבריו כיון שלא הוזכר הקל וחומר בגמרא דידן ופירש רבינו תם זמן קהלה לכל היא שהכל מתאספין לתענית אסתר ובאים בני הכפרים לעיירות לומר סליחות ותחנונים לפי שבו נקהלו לעמוד על נפשם והיו צריכים רחמים. וכן מצינו במשה שעשה תענית כשנלחם בעמלק דכתיב ומשה אהרן וחור עלו ראש הגבעה ודרשינן במסכת תענית מכאן לתענית צבור שצריך שלשה מכאן נראה לרבינו תם סעד לתענית אסתר שאנו עושין כמו שעשו בימי מרדכי ואסתר כשנקהלו היהודים לעמוד על נפשם ולא מצינו לו סמך בשום מקום אלא בכאן

5) רמב"ם הלכה אחרונה בהלכות מגילה

הלכה יח

כל ספרי הנביאים וכל הכתובים עתידין ליבטל לימות המשיח ה חוץ ממגילת אסתר הרי היא קיימת כחמשה חומשי תורה וכהלכות של תורה שבעל פה שאינן בטלין לעולם, ואע"פ שכל זכרון הצרות יבטל שנאמר (ישעיהו ס"ה) כי נשכחו הצרות הראשונות וכי נסתרו מעיני, ימי הפורים לא יבטלו שנאמר (אסתר ט') וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם. /השגת הראב"ד/ כל ספרי הנביאים והכתובים עתידין ליבטל. א"א דבר הדיוטות הוא זה, כי לא יבטל ספר מכל הספרים שאין ספר שאין בו למוד, אבל כך אמרו אפילו יבטלו שאר ספרים מלקרות בהם מגילה לא תבטל מלקרות אותה בצבור.

6 מגן אברהם סימן תקנ

ב שנהגו להחמיר - צ"ע דבסי' תקע"ה ס"ה כתב דאסור להם להחמיר צ"ל דוקא יחידים אסורים אבל הכא מעיקרא קבלו עליהם כלם להחמיר להתענות כמו ט"ב: כתב מ"ע סי' קי"א קטנים מאכילין אותם לחם ומים להתאבל עם הציבור עכ"ל ונ"ל דוקא קטן שיש לו דעת להתאבל:
ג מותרים ברחיצה כו' - לפי שאין רוב הציבור יכולים לעמוד בה [ר"ן] ולכן בעל נפש יחמיר בכולן כמו בט"ב חוץ מחליצת מנעל שלא היא כחוכא ואיטלולא [של"ה] ומ"מ בליל טבילה לא יפרוש מאשתו:
ד כל ד' צומו' - לאו דוקא דלעולם אין י' בטבת בשבת כמ"ש סי' תכ"ח ס"ב:

בדין משלוח מנות

7 שולחן ערוך אורח חיים סימן תרצה סעיף ד

חייב (יח) לשלוח לחבירו (יט) יא שתי מנות [ז] בשר או של (כ) <ד> מיני אוכלים, שנאמר: ומשלוח מנות איש לרעהו (אסתר ט, יט ו - כב) יב שתי מנות לאיש אחד. וכל המרבה לשלוח לריעים משובח; ואם אין לו, <ה> מחליף עם חבירו, (כא) זה שולח לזה סעודתו, וזה שולח לזה סעודתו, כדי לקיים: ומשלוח מנות איש לרעהו (אסתר ט, יט ו - כב). הגה: ויש (כב) יג לשלוח מנות ביום ולא בלילה (מדברי הרא"ש פ"ק דמגילה); ואם שולח מנות לרעהו והוא אינו רוצה לקבלם, (כג) או מוחל לו, (כד) יצא. (כה) יד [ט] ואשה חייבת במתנות לאביונים ומשלוח מנות, כאיש; ואשה תשלח לאשה, ואיש לאיש; אבל לא בהפך, שלא יבא איש לשלוח לאלמנה ויבואו לידי (כו) טו ספק קידושין, אבל במתנות לאביונים (כז) אין לחוש.

8 משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים סימן תרצה סעיף ד

(יח) לשלוח - בת' בנין ציון סי' מ"ד נסתפק אם הביא בעצמו המנות ולא ע"י שליח אי יוצא כיון דכתיב ומשלוח נימא דבעינן דוקא ע"י שליחות ע"ש:
(יט) שתי מתנות - בעניים הקפידו ליתן לשני עניים דמצוה לחלק משא"כ בעשיר דדי כשנותן לאחד:
(כ) מיני אוכלין - ולא בגדים ושאר דברים וה"ה משקה דשפיר דמי דשתיה בכלל אכילה וכן סגי באחד אוכל ואחד משקה ובעינן שיהיה מין אוכל המבושל ולא בשר חי דמשלוח מנות הראוי מיד לאכילה משמע וי"א דכיון שהוא שחוט וראוי להתבשל מיד שרי:
(כא) זה שולח לזה וכו' - ויוצא י"ח אע"פ שהולך אח"כ לסעוד אצלו:
(כב) לשלוח מנות ביום - וה"ה מתנות לאביונים אם לא שקיים המצוה דשלוח מנות לאיש אחד ומתנות לשני אביונים ביום אין נ"מ במה שרוצה להוסיף עוד בלילה:
(כג) או מוחל לו - ר"ל שאומר הריני כאלו התקבלתי:
(כד) יצא - והפ"ח חולק ע"ז וכן החתם סופר בס"י קצ"ו מתמה ע"ז:
(כה) ואשה חייבת וכו' - שכולן היו באותו הנס וצריכה היא לשמוח ולשמח לב אביונים וכתוב קימו וקיבלו היהודים וגו' וגם נשים בכלל. וכתב המ"א לא ראיתי נזהרין בזה ואפשר דוקא באלמנה אבל אשה שיש לה בעל בעלה משלח בשבילה לכמה אנשים ומ"מ יש להחמיר:
(כו) ספק קידושין - שיאמרו שזהו סבלונות שאחר הקידושין וחיישינן שמא קידשה כבר בפני עדים ואינם לפנינו:
(כז) אין לחוש - דזה הוי במעות וליכא למיחש לסבלונות ואפילו אם נותן לאביון מאכל הוא דרך צדקה ואינו דרך סבלונות:

9) ביאור הלכה על שולחן ערוך אורח חיים סימן תרצה סעיף ד

חייב לשלוח לחבירו וכו' - הח"א הוכיח מן הירושלמי דאם שולח לעשיר דבר פחות אינו יוצא בזה ידי משלוח מנות וכן משמע בריטב"א לפי גירסא אחת שם בגמרא. אכן ש"פ לא הזכירו דבר זה ונכון ליהרהר בזה לכתחלה:

או של מיני אוכלים וכו' - בטורי אבן מסתפק אם שלח ב' מנות לאיש עני אם יוכל לחשבם לתרתי לקיום שילוח מנות דגם העני בכלל איש לרעהו ולקיים מתנות לאביונים ואם נתן עוד מתנה א' לעני אחד יצא או לא והביאו הגרע"א בחידושו. כתב הפר"ח עיר ספק מוקף ישלחו המנות ביד"ד שהוא לרוב העולם ועיין בפמ"ג שמפקפק בזה:

10) באר היטב שם בס"ק ז'

יחיד שפרתה שישקח להפגל יצשה כן. עיי"ש. ובסודר צמודי שמים להנאון יצ"ן כתב שאף אם מתפלל בתוך הפעודה אומר עה"ג, והכי צב"דנא עבדא. ע"ש: [1] כש"ר. עבה"ט. ועין באש"ל אברהם ר"ש סימן תרצד בשולח מנות ונאנסו כו'. ואין לו שיכות לשם מתנות לאביונים כ"א לזמן, ומ"ש שם דלא כספר בניתיא, ע"ש שבעהמ"ח בניתיא גופה משמע דעתו שלא יצא, שכתב בנגבו או בנותן מתנה ע"מ להתזיר אע"ג דבצ"קא מהני יש לחלק, דהקא עקר התקנה משום שמתה וכוון שנגבו או מאש סימן סא. עוד נסתפקתי מי ששלח לחברו שבמדינת הים שני מנות או שני מתנות לשני אביונים קדם פורים ובפורים עצמו

באר היטב

בדאי מגיעים לידו אי יוצא י"ח או לא, מי נימא בין דבשעה ששלח לא היה חייב בהם לא נפיק או דלמא בין דכפורים עצמו שהוא שעת החיוב הגיעו לידו נפיק, עין ד"א ה"ח שדעתו נוטה דיוצא י"ח שפיר בזה, ע"ש. מי ששלח לחברו דג וכיצה שעליו או פת ופניו טוחות בכיצה יש להסתפק אי יוצא י"ח של משלוח מנות, עדות בעיקב סימן צב, ע"ש. ועין בנה"ג: (ח) פ"ח.

11) רמב"ם הלכות ברכות פרק א הלכה ב

ומדברי סופרים לברך על כל מאכל תחלה ואח"כ יהנה ממנו, ואפילו נתכוין לאכול או לשתות כל שהוא מברך ואח"כ יהנה, וכן אם הריח ריח טוב מברך ואח"כ יהנה ממנו, וכל הנהנה בלא ברכה מעל, וכן מדברי סופרים לברך אחר כל מה שיאכל וכל מה שישתה, והוא שישתה רביעית והוא שיאכל כזית, ומטעמת אינה צריכה ברכה לא לפנייה ולא לאחריה עד רביעית.

12) תלמוד בבלי מסכת עירובין דף לא עמוד ב

אמר רב יחיאל: חזקה שליח עושה שליחותו. אמר רב נחמן: בשל תורה - אין חזקה שליח עושה שליחותו, בשל סופרים - חזקה, שליח עושה שליחותו. ורב ששת אמר: אחד זה ואחד זה - חזקה, שליח עושה שליחותו